

AZ ELSŐ HAZAI ÖKOLÓGIAI KONGRESSZUS

Korunk egyik legfontosabb kihívása az a szakadás, ami az élő és élettelen világ tényezői között kialakult. Az ebből fakadó bajok leküzdése csak úgy lehetséges, ha a két tényezőcsoport közötti kapcsolatot elmélyült kutatómunkával tisztázzuk, ilyen kérdések megoldására mozgósítunk. Ennek a jegyében született a kongresszus gondolata. A Magyar Tudományos Akadémia által támogatott rendezvényen több szekcióban (eméleti, társulás-ökológiai, környezet-ökológiai stb.), köztük az erdészeti szekcióban, számoltak be a szakterületen működő kutatók eredményeikről. A plenáris ülésen *Maróthy László* miniszter tartott megnyitót, majd több átfogó előadás hangzott el.

Alkalmom nyílt arra is, hogy a hazai vegetációkutatás kiemelkedő alakját és nesztorát, a 80 éves *Zólyomi Bálintot* köszöntsék pályatársai. A fáradhatatlanul dolgozó tudós a vegetációkutatáson kívül főleg az ökológiai növényföldrajz terén alkotott maradandót. Erdészeti hasznú munkái közül kiemelkedik a kopárfásítás növényföldrajzi alapjainak feldolgozása és a Bükk hegységi vegetációtérképezés sok eredménye.

Az erdészeti szekcióülés az erdészeti-ökológiai kutatómunkáról számolt be. Az elhangzott nyolc szóbeli és négy poszteres előadást három témakör köré csoportosíthatjuk. Az erdőket napjainkban fenyegető sokféle veszély elhárítása megkívánja az erdővédelmi kérdések ökológiai szemléletű megközelítését. Az ezzel kapcsolatos országos figyelőhálózat kiépítésének terveit *Bondor Antal*, ERTI-főigazgató ismertette. Ezt a képet tette árnyaltabbá *Szontágh Pál* a bükklobrágó rovarok és a kései fagy jelentkezése közötti vizsgálataival és *Varga Ferenc* az apácapille okozta károsításokkal összefüggő előadásával. Erdei lombkárosítók tevékenységére utaló kutatási eredményt ismertetett a debreceni tudományegyetem két kutatója is poszteres előadásban.

Átfogó volt *Járó Zoltánnak*, a hazai termőhelykutatás „nagy öreg”-jének az erdők vízkészlet-gazdálkodásban játszott szerepéről szóló előadása. Ebben az ERTI kezdeményezésére kialakított országos kiterjedésű figyelőhálózat eredményeit mutatta be, szemléletesen igazolta, hogy a vízkészlet-gazdálkodásban az erdész a fajajválasztással, egyéb erdőművelési ténykedéssel erős szabályozó tevékenységet fejthet ki. A víz hovatovább egyik legértékesebb természeti erőforrásunk, a vele való gazdálkodás megismerése elodázhatatlan feladatunk.

Ezt a képet egészítette ki *Führer Ernő* a bükkös és lucfenyves vízgazdálkodási kérdéseinek ismertetésével. Kitént, hogy a lucfenyőre áttérés növeli a talajra hulló víz veszteségét, vagyis kevesebb víz jut a vízfolyásokba, forrásokba. Ez pedig olyan gazdasági tényező, amely a lucfenyő nagyobb és értékesebb fahozamával járó hasznot más megvilágításba helyezi.

A *Szőnyi László* létesítette kisanai és szárazkeszői (Mátravidék) vízgyűjtők immár két évtizedes megfigyeléseit foglalta össze *Újváry Ferenc*. A kísérletek indítása, a megfigyelések elkezdése jó ökológiai érzékre valló kezdeményezés volt, az erdészlet ezzel egyedülálló hazai vizsgálati eredményhez jutott. Az elhangzottak kellően mutatták az erdőnek a talajvédelemben betöltött fontos szerepét. A vízgyűjtők adtak alkalmat *Sitkey Juditnak* arra, hogy a légszennyezés hatását a lefolyó vizek és hordalék elemzésével ellenőrizze (poszteres előadás).

A fajok termőhelyi igényének vizsgálata (*Szodfridt István* előadása) a hazai erdészlet egyik jelentős kutatómunkája volt. Ma már a fontosabb állományalkotó fajok igényeit viszonylag jól ismerjük, de nem szabad megfeledkeznünk értékes elegyfajainkról és nemesített, honosított fajajainkról,

fajtáinkról sem. Az erdőben előforduló cserjefajok gyökérfeltárási eredményeit *Kárász Imre*, az egri pedagógiai főiskola docense mutatta be. Bizonysította, hogy a cserjefajok együttélésének alapja: különböző talajterek kihasználása gyökereikkel.

Külön témakört ölelt fel *Bellér Péter* poszteres előadása a szigetvári szennyvíztisztító nyaras talajvizsgálatai eredményeiről. A poszter bizonyította, hogy az erdészet eme szolgáltatása a leggazdaságosabb az egyéb víztisztító eljárások közül, nagytömegű, értékes fát szolgáltat és hathatósan segíti a környezetvédelem ügyét.

Összefoglalásul csak annyit: az erdészeti szekcióülés szervezése hasznos volt, igazolta, hogy e téren értékes kutatómunkát végzünk és nincs okunk szégyenkezni más szakmák hasonló munkáival szemben.

Dr. Szodfridt István

DR. WALTER BITTERLICH PROFESSZOR 80 ÉVES

Ez évben töltötte be 80. életévét *dr. Walter Bitterlich*, a XX. század egyik legnagyobb erdészegyenése, akinek a munkássága és találmánya — a tükrös relaskóp — nagyban befolyásolta az erdészeti állománymeghatározási és -nevelési munkát az egész világon. 1908-ban Reuttében, Tirolban született. Tanulmányait 1930-ban a bécsi Hochschule für Bodenkultur-on végezte. A munkáját 1931-ben kezdte az Osztrák Szövetségi Erdészeti Hivatalban, ahol 1966-ig dolgozott különböző beosztásokban. 1967-től professzor volt a nagy hírű Bodenkultur erdészeti hozamtani tanszékén, 1978-ig, nyugdíjazásáig.

Az 1946—52-es években közölt tanulmányait a magyar erdészeti társadalom — információk hiányában — nem nagyon ismerhette meg. *Die Winkelzählprobe* (Allg. Forst- und Holz. Zeitung 1948. 59. évf., 1.), *Das Relaskop* (Allg. Forstztg., Wien, 1949. 60. évf., 41—42), *Das Spiegelrelaskop* (Österr. Forst. u. Holz. 1951) című munkái csak késve, másodkézből, kézirat gyanánt terjesztve váltak ismertté. Az Erdőgazdasági és Faipari Lapszemle 1957. 1. számában jelent meg először magyarul *Parde I.*: „Egy forradalmi készülék, Bitterlich tükrös relaskópja” című írása, amelyben a tükrös relaskópot ismertette a francia szerző. Ezen írás megjelenésétől számíthatjuk, hogy a magyar erdészeti szakközönység megismerkedett Bitterlich munkájával.

Többen nekiláttak az elmélet ismertetésben a magyar erdészek közül egy szög-számláló készülék barkácsolásához, ame-

lyek közül a legsikerültebb *Kiss Rezső*: „Parvus II. Faátmérő, famagasság, faállomány körlapösszeg és távolság meghatározó zsebműszer”-e volt. (AZ ERDŐ, 1961. 12.). Ebből a cikkből már az egész magyar erdésztársadalom megismerte prof. Bitterlich szög-számláló módszerének elméletét és a készülékek segítségével egy gyakorlati, zsebben hardható kis „műszer”-t is kapott az erdőrészlet főbb adatainak meghatározásához.

A Parvus II. sikerének hatására az ERTI és az Állami Erdőrendezés, valamint az egyetem most már néhány valódi Bitterlich-féle tükrös relaskópot hoztatott be Ausztriából. E sorok írója is azok közé tartozott, aki kipróbálhatta e csodálatos készüléket és több erdőrendezővel egybehangzóan javasolta a magyar erdőrendezés gyakorlatában a készülék bevezetését, használatát. Napjainkban — főleg a MEM Erdőrendezési Szolgálat megalakulása után — a magyar erdőrendezés legfontosabb műszere, aminek a használatán az erdőtervek fakészletadatai alapulnak.

A tükrös relaskópnak a kutatásban való alkalmazásáról ismét dr. Kiss Rezső számol be „Fatermési vizsgálatok kocsányos főlgyesekben” című tanulmányában (Erdészeti Kutatások, 1966. 1—3 sz.), ahol bebizonyítja a tükrös relaskóp alkalmazhatóságát fatermési táblák szerkesztésekor.

Torondy Kálmán erdőmérnök az Észak-zalai Erdőgazdaság területén az erdőgazdasági gyakorlati alkalmazásáról számolt be. Itt alkalmazták először a gyéritések mértékének megállapításához. Ez az el-

járás, amelyet ma már az Erdészeti és Faipari Hivatal is előír, mérőföldkő volt a magyar állománynevelés történetében (AZ ERDŐ, 1967. 9. sz.).

A gyakorlati felhasználásról a fatérfo-gat-meghatározási módszerekről, illetve az erdőfelügyeleti alkalmazásáról *Cserjés Antal* vezető erdőfelügyelő számolt be a „Gondolatok a tükrös relaszkpó elvével kapcsolatban” című írásában (AZ ERDŐ, 1968. 12. sz.).

A faállomány jellemzésénél a záródás értéke döntő jelentőségű még a fater-mési táblás fatérfogat meghatározásánál is. A meglehetősen bizonytalan záródás-meghatározás miatt *Bitterlich* a szög-számláló próbás eljárásnak különleges, matematikailag helyesen bevezetett vál-tozatát javasolta már 1961-ben. Ezt az eljárást *Kiss Rezső* a „Faállományok zá-ródásának becslése” c. munkájában is-mertette (AZ ERDŐ, 1969. 6. sz.). Ugyan-csak *dr. Kiss Rezső* számol be 1969-ben újból „A *Bitterlich*-féle szög számláló próba és tükrös relaszkpó alkalmazásá-nak hazai tapasztalatai”-ról (Erdészeti Kutatások, 1969. 2–3. sz.) és a különböző mellmagassági átmérőjű állományokban a szükséges felállási pontok számát köz-li. Ugyanezen témát érinti *dr. Szentkúti Ferenc* „Az erdőleltározási mintavételek statisztikai biztonsága” c. tanulmánya (AZ ERDŐ, 1979. 8. sz.). A területen lé-vő törzsszám-meghatározás módszereinek alkalmazásában egészen újszerű volt *Molnár László* erdőmérnök „A faáll-mányok átlagos átmérőjének és hektá-ronkénti törzsszámának meghatározása” című írása (AZ ERDŐ, 1982. 8. sz.), ez sok új elemet tartalmaz és egészen új-szerűen közelíti meg a hektáronkénti törzsszám megállapításának módszerét. *Dr. J. Marschal*, a professzor közeli munkatársának közlése szerint még *Bit-terlich* elismerését is kiváltotta az Ausztr-ián kívüli szerzők írásai közül.

Végül, de nem utolsósorban meg kell emlékezni *dr. Király László* munkássá-

gáról, aki 1965-től „Az Erdőrendezési munkák műszaki fejlesztésének lehetősé-gei” c. munkájától kezdődően, de főleg az 1971-es Erdőrendezési Útmutató ré-vén sokat tett annak érdekében, hogy a módszer és a tükrös relaszkpó a magyar erdőrendezésben meghonosodjon, a ter-vezésben az állomány körlepösszege alap-adat legyen és az erdőterveken kereszt-ül a magyar erdészet gyakorlatában is.

Nagyjából ez volt az utolsó közel 40 év története *dr. W. Bitterlich* professzor zseniális elméletének, a tükrös relaszkpó alkalmazásának hazánkban. Ez alkalom-mal is csak további jó egészséget, bol-dog életet kívánhatunk a magyar erdés-zek nevében, mint a XX. század nagy erdészenek!

Mészáros Gyula

Már a régi rómaiak is tudták, hogy a kivágott fa tuskója újra hajt és ezt ki is használták a fanyerés érdekében. Később azt is látták, hogy a fiatal hajtást a vad és legelő állat erősen károsítja és rátértek az ember magasságú fejesfaüzemre. Főleg a fűzön gyakorolták vesszőtermelésre, de tűzifa végett a bükk és tölgy is sorra került. Ezek a fejesfák magas kort értek el, túlkorosan repedések, kisebb-nagyobb odvak keletkeznek rajtuk, számos élőlénynek búvó-, költőhelyet, korhadó fa-testükben élelmet nyújtva. Fontos szerepet játszottak az erdő biológiai láncának fenntartásában. Nem feledkezhet meg erről a mai erdőgazdaság sem és felismerve újra az ilyen fák ökológiai jelentőségét, ügyekeznie kell kellő számban való fenn-tartásukra, ilyenek megfelelő kialakítására.

(AFZ 1988. 19. Ref.: *Jérôme R.*)